

« honorabiles sunt nuptiæ, et thorus immaculatus (Heb. xiii). » Ideo Christianum decet omnia honeste et secundum ordinem facere. Ego quoque, quia ex meo aliquid noviter non ausus sum proferre, majoram scripta vel dicta, secundum id quod inveni,

A simpliciter posui : non præjudicans alteri melius intelligenti. De his sentiat quisque quod velit : ita tamen, ut discretionem in iudicio, et veritatem conservet in facto.

DE MAGICIS ARTIBUS.

De magicis autem artibus atque incantationibus, et de superstitionibus diversis, quos gentiles et falsi Christiani in divinationibus suis et observationibus perversis sequi videntur, quid lex divina sanciat, in auctoritate Veteris Testamenti ac Novi, facile est invenire. Detestatur enim eos lex divina : quæ in libro Exodi ita dicit : « Maleficos in terra tua non patieris vivere (Exod. xxii) ; » et item : « Qui immolat, ait, diis, occidetur, præter Domino soli (Ibid.). » Et in Levitico : « Non comedetis, inquit, carnem cum sanguine. Non augurabimini, nec observabitis somnia : et super mortuo non incidetis carnem vestram : neque figuras aliquas et stigmata facietis vobis. Ego Dominus (Lev. xix). » Et item : « Non declinabitis, ait, ad magos, nec ab hariolis aliquid sciscitemini, ut polluamini per eos (Ibid.) ; » et item : « Vir, inquit, sive mulier, in quibus pythoneus vel divinationis fuerit spiritus, morte moriantur, lapidibus obruent eos : sanguis eorum sit super eos (Lev. xx). » In Deuteronomio quoque sic dicit : « Quando ingressus fueris terram quam Dominus Deus tuus dabit tibi, cave ne imitari velis abominationes illarum gentium : nec inveniar in te qui læstret filium suum, aut filiam suam ducens per ignem, aut qui hariolos sciscitetur, et observet somnia atque auguria. Non sit maleficus neque incantator, neque qui pythones consulat, neque divinos : et quærat a mortuis veritatem. Omnia autem hæc abominatur Dominus, et propter istiusmodi scelera, delebit eos in introitu tuo. Perfectus eris, et absque macula, cum Domino Deo tuo. Gentes istæ quarum possidebis terram, augures et divinos audiunt : tu autem a Domino Deo tuo aliter institutus es (Deut. xviii). » Et quid sequendum sit vel obaudiendum, mox subsequitur dicens : « Prophetam de gente tua et de fratribus tuis, sicut me suscitabit tibi Dominus Deus tuus. Ipsum audies, ut petisti a Domino Deo tuo in Horeb, quando concio congregata est atque dixisti : Ultra non audiam vocem Domini Dei mei ; et ignem hunc maximum amplius non videbo, ne moriar, et ait mihi Dominus : Bene omnia sunt locuti : Prophetam suscitabo eis de medio fratrum suorum similem tui : et ponam verba mea in ore ejus, loqueturque ad eos omnia quæ præcepero illi. Qui autem verba ejus quæ loquetur in nomine meo, audire noluerit, ego ultor existam. Propheta autem qui arrogantia depravatus, voluerit loqui in nomine meo quæ ego non præcepi illi ut diceret, aut ex nomine aliorum deorum, interficietur. » Quis

autem ille propheta fuerit, cujus sermones audire debent, et cui tota intentione animi obediendum est, patet cum in Evangelio legitur quod turba fidelium videns miracula et signa quæ faciebat Jesus, clamaret dicens : « Vere hic est propheta, qui venturus est in hunc mundum (Joan. vi). » Et alibi de eo scriptum est : « Accepit autem omnes timor, et magnificabant Deum dicentes : Quia propheta magnus surrexit in nobis : et quia Deus visitavit plebem suam (Luc. vii). » Hic ergo propheta, et Dominus omnium prophetarum, qui est via, veritas et vita, conditor utriusque testamenti, non solum in veteri, sed etiam in novo omnes errores et divinationes atque artes noxias respuit atque condemnat : nec ab alio quam a se requiri veritatem aut sanitatem vult, quia ipse cum Patre et Spiritu sancto, unus verus atque omnipotens est Deus, faciens mirabilia magna solus. Unde et in Evangelio omnes ad se invitat dicens : « Venite ad me omnes qui laboratis et onerati estis, et ego reficiam vos. Tollite jugum meum super vos, et discite a me quia mitis sum et humilis corde, et invenietis requiem animabus vestris. Jugum enim meum suave est, et onus meum leve (Matth. xi) ; » et item : « Ego sum, inquit, lux mundi. Qui sequitur me, non ambulat in tenebris, sed habebit lumen vite (Ibid.). » Hic ergo juxta Pauli sententiam, salvator est omnium hominum maxime fidelium. De quo et Petrus ait : « Non est enim aliud nomen datum hominibus super terram, in quo oporteat homines salvos fieri (Act. iv). » In quo etiam nomine, quotidie signa magna et sanitates in Ecclesia per orationes fidelium fiunt : quoniam ipse discipulis suis in Evangelio ait : « Ecce ego do vobis potestatem calcandi super serpentes et scorpiones, et supra omnem virtutem inimici. Euntes prædicate Evangelium, infirmos curate, mortuos suscite, leprosos mandate, demones ejicite (Luc. x). » De quo etiam Marcus testatus est dicens : « Multos enim sanabat, ita ut irruerent in eum, ut illum tangerent. Quotquot autem habebant plagas et spiritus immundos, cum illum videbant, procidebant ante eum, et clamabant, dicentes : Tu es Filius Dei. Et vehementer comminabatur eis, ne manifestarent illum : et ascendens in montem, vocavit ad se quos voluit ipse, et venerunt ad eum, et fecit ut essent duodecim cum illo, et ut mitteret eos prædicare. Et dedit illis potestatem curandi infirmitates, et ejiciendi demonia (Marc. iii). » Quid ergo necesse est salutem ab alio, quam a me-

dico competente querere? aut quæ ratio est, scientiam aut sapientiam ab alio quolibet discere velle, quam ab omni sapientiæ et scientiæ fonte? De quo scriptum est (*Eccli. 1*): « Omnis sapientia a Domino Deo est, et apud illum fuit semper, et est ante ævum. Arenam maris, et pluvix guttas, et dies sæculi, quis dinumeravit? Altitudinem cœli, et latitudinem terræ, et profundum abyssi, quis mensus est? Sapientiam Dei præcedentem omnia quis investigavit? Prior omnium creata est sapientia, et intellectus prudentiæ ab ævo. Fons sapientiæ verbum Dei in excelsis: et ingressus illius mandata æterna. » Qui enim sine Salvatore salutem vult habere, et sine vera sapientia æstimat se prudentem fieri posse, non salvus sed arger, non prudens sed stultus, in ægritudine assidua laborabit: et in cæcitate noxia stultus et demens permanebit: ac proinde omnis inquisitio et omnis curatio, quæ a divinis et magis, vel ab ipsis dæmoniis in idolorum cultura expelitur, mors potius dicenda est, quam vita: et qui ea sectantur, si se non correxerint, ad æternam perditionem tendunt: quoniam Psalmista dicente: « Omnes dii gentium sunt dæmonia (*Psal. xcvi*), » qui perceptos homines alios decipere quotidie gestiunt, ut perditionis suæ faciant eos esse participes. Itaque hæc vanitas magicarum artium, ex traditione angelorum malorum in toto terrarum orbe plurimis sæculis valuit, per quamdam scientiam futurorum et infernorum, et per inventiones eorum inventa sunt aruspicia, augurationes, et ipsa quæ dicuntur oracula, et necromantia: nec mirum, de magorum præstigiis: quorum intantum prodiere maleficiorum artes, ut etiam Moyse simillimis signis resisterent, vertentes virgas in dracones, aquas in sanguinem. Fertur etiam in gentiliis libris, quod quædam maga famosissima socios Ulyssis mutaverit in bestias. Legitur et de sacrificio, quod Arcades Deo suo Lycco immolabant. Ex quo quicumque sumerent, in bestiarum formas convertebantur. Sed hæc omnia magis præstigiis potius fingebantur, quam rerum veritate complebantur. Ut ergo ipsi errores ignorantibus manifesti fiant, de eorum proprietate atque inventoribus, juxta traditionem majorum primum dicere congruum arbitratur. Magi sunt, qui vulgo malefici ob facinorum magnitudinem nuncupantur. Hi permissu Dei elementa concutunt, turbant mentes hominum minus in Deo confidentium, ac sine ullo veneni haustu violentia tantum carnis, interimunt. Unde et Lucanus:

Mens hausti nulla sanie polluta veneni,
lucubrata perit.

Dæmonibus enim accitis, audent ventilare, ut quisque suos perimat malis artibus inimicos. Hi etiam sanguine utuntur, et victimis sæpe contingunt corpora mortuorum. Necromantici sunt, quorum præcantationibus videntur resuscitari mortui: divinare, et ad interrogata respondere, *νεκρὸς* enim Græce mortuus: *μαντεία* divinatio nuncupatur: ad quos suscitandos, cadaveri sanguis adjicitur. Nam amare

PATROL. CX.

dæmones sanguinem dicuntur: ideoque quoties necromantia fit, cruor aquæ miscetur, et colore sanguinis facilius provocantur. Hydromantia, ab aqua dicta. Est enim hydromantia in aquæ inspectione umbras dæmonum evocare, et imagines ludificantes eorum videre, ibique ab eis aliqua audire: ubi adhibito sanguine, etiam inferi perhibentur suscitari. Quod genus divinationis a Persis fertur allatum. Varro dicit divinationis quatuor esse genera, terram, aquam, aerem, et ignem. Hinc geomantiam, hydromantiam aeromantiam, pyromantiam dictam autumat. Divini dicti, quasi Deo pleni. Divinitate enim plenos se esse assimilant, et astuta quadam fraudulentia, hominibus futura coniectant. Duo autem sunt genera divinationis, ars et furor. Incantatores vero dicti sunt, qui artem verbis peragunt. Arioli vocati sunt, propter quod circa aras idolorum nefarias preces emittunt, et funesta sacrificia offerunt: hisque celebratibus, dæmonum responsa accipiunt. Aruspices nuncupati, quasi horarum inspectores. Dies enim et horas in agendis negotiis operibusque custodiunt: et quid per singula tempora observare debeat homo, intendunt. Hi etiam exta pecudum inspicunt, et ex eis futura prædicunt. Augures sunt, qui volatus avium et voces intendunt, aliæque signa rerum vel observationes improvisas, hominibus occurrentes, ferunt. Sunt etiam et auspices. Nam auspicia sunt, quæ iter facientes observant. Dicta sunt autem auspicia, quasi avium aspacia. Et auguria, quasi avium garría, hoc est, avium voces et linguas. Item augurium, quasi avigerium, quod aves gerunt. Duo sunt autem genera auspiciorum, unum ad oculos, alterum ad aures pertinens: ad oculos scilicet volatus, ad aures vox avium. Pythones a Pythio Apolline dicti, quod is auctor fuerit divinandí. Astrologi dicti, eo quod in astris augurantur. Genethliaci appellati sunt, propter natalium considerationes dierum. Geneses enim hominum per duodecim cœli signa describunt, siderumque cursu, nascentium mores, actus et evēta prædicare conantur, id est, quis quali signo fuerit natus, aut quem effectum habeat vitæ qui nascitur. Hi sunt qui vulgo Mathematici vocantur. Cujus superstitionis genus, constellationes Latini vocant, id est, notationes siderum quomodo se habeant, cum quis nascitur. Primum autem iidem stellarum interpretes, magi nuncupantur: sicut de his legitur, qui in Evangelio natum Christum annuntiaverunt. Postea hoc nomine scilicet Mathematici dicti sunt: cujus artis scientia usque ad Evangelium fuit concessa, ut, Christo edito, nemo exinde nativitatem alicujus de cælo interpretaretur. Horoscopi dicti, quod horas nativitatis hominum specularentur, dissimili et diverso fato. Sortilegi sunt, qui suo nomine, fictæ religionis per quasdam quas sanctorum sortes vocant, divinationis scientiam profitentur, aut quarumcunque scripturarum scientiæ inspectione, futura promittunt. Salisatores vocati sunt, quia dum eis membrorum quæcunque salierint, aliquid sibi exinde prosperum seu triste signi-

ficari prædicant. Ad hæc omnia pertinent et ligaturæ A
 execrabilium remediorum, seu in præcantationibus, seu in characteribus, vel in quibusconque rebus suspendendis atque ligandis, in quibus omnibus ars dæmonum est ex quadam pestifera societate hominum, et angelorum malorum exorta. Unde cuncta vitanda sunt Christiano, et omni penitus execratione repudianda atque damnanda. Auguria autem avium Phryges primi invenerunt, præstigium vero Mercurius primus dicitur invenisse. Dictum autem præstigium, quod præstringat aciem oculorum. Aruspicinæ artem primus Hetruscus tradidisse dicitur: quidam Phryges. Hic ex horis aruspicinam dictavit, et postea non apparuit. Nam dicitur fabulose, arante quodam rustico subito hunc ex glebis exsiluisse, et aruspicinam dictasse, qua die et mortuus est. Quos B
 libros Romani ex Hetrusca lingua, in propriam mutaverunt. His ergo portentis per dæmonum fallaciam illuditur curiositas humana, quando id impudenter appetunt scire, quod nulla ratione eis competit investigare: ac ideo datur potestas immundis spiritibus, ut per vasa sibi apta, hoc est pravos homines, seducant illos, qui spernunt veritatem, et credunt mendacio: et juxta Pauli sententiam (*II Tim. iv; II Tim. iii*): « Sanam doctrinam non sustinebunt, sed ad sua desideria coacervabunt sibi magistros prurientes auribus: et a veritate quidem auditum avertent, ad fabulas autem convertentur. Onerati peccatis ducuntur variis desideriis, semper descendetes, et nunquam ad scientiam veritatis perveniētes. » Quemadmodum autem Jaimes et Mambres restiterunt Moysi, ita et isti resistunt veritati: homines corrupti mente, reprobi circa fidem: sed ultra non proficient. Insapientia enim eorum manifesta erit omnibus, sicut et illorum fuit. Nec ideo quisquam credere debet quoslibet magicis artibus aliquid facere posse sine permisso Dei, quoniam quæ fiunt, aut justo iudicio facit, aut permisso suo ita fieri sinit, quod prædicti magi leguntur similia fecisse Moysi, « qui virgam suam projecit, et conversa est in draconem: projeceruntque ipsi singuli virgas suas, quæ versæ sunt in dracones: sed devoravit virga Aaron virgas eorum (*Exod. vii*). » Non ergo fuerunt creatores draconum, nec magi, nec angeli mali, quibus ministris illa operabantur. Insunt enim rebus corporcis per omnia elementa mundi, quædam occultæ seminariæ rationes: quibus cum data fuerit opportunitas temporalis, prorumpunt in species debitas suis modis et finibus: et sic non dicuntur angeli qui ista faciunt animalium creatores, sicut nec agricolæ, segetum vel arborum vel quorumcunque in terra gignentium creatores dicendi sunt, quavis noverunt præbere quasdam visibiles opportunitates et causas, ut illa nascantur. Quod autem isti faciunt visibiliter, hoc illi invisibiliter. Deus vero solus, unus creator est, qui causas ipsas et rationes seminarias rebus inseruit. Præterea quidam quærendum putant quomodo Scriptura narret (*I Reg. xxviii*) pythonissam Samuelem prophetam suscitasse

ad colloquium Saul impiissimi regis, si pythonica divinatio errori magicæ artis deputanda sit. Quibus ita responderi potest, indignum omnino facinus esse, si secundum verba historię, commodetur assensus. Quomodo enim fieri poterat, ut arte magica attraheretur vir, et nativitate sanctus, et vitæ operibus justus? Aut si non attractus est, consensit: quod utrumque de viro justo credere adversum est. Si enim invitus adductus est, nullum suffragium habet justitia. Si autem voluntarius, amisit meritum spiritualis, quem positus in carne, quæviserat: quod valde absurdum est: quia hinc qui justus recessit, permanet justus. Porro autem hoc est præstigium Satanz, quo ut plurimos fallat, etiam bonos in potestate se habere constringit: quod Apostolus inter cætera ostendit dicens: « Ipse Satanaz transfiguratur se in angelum lucis (*II Cor. xi*). » Ut enim errorem faceret in quo gloriaretur, in habitu viri justi et nomine se subornavit: ut nihil proficere speciem quam prædicabant, Dei cultoribus mentiretur, quando hinc exeuntes, justos sinit in sua esse potestate. Sed hoc quosdam fallit, quod de morte Saul et filii ejus non sit mentitus, quasi magnum sit diabolo ante occasum mortem corporis prævidere, cum signa quædam soleant apparere morituris: quippe a quibus Dei protectio amota videtur: quanto magis diabolus, quem angelica majestate sublimem prophetica oracula fuisse testantur: de cujus magnitudine Apostolus ait: « An ignoratis altitudinem Satanz? » (*Apoc. ii*.) Quid mirum ergo, si imminentem prope mortem potuit prævidere, cum hoc sit unde fallit, et se in Dei potestate vult adorari. Nam tanta hebetudine demens effectus est Saul, ut ad pythonissam confugeret. Depravatus enim, causa peccati, ad hæc se contulit, quæ damnaverat. Sed si quis propter historiam ut ea quæ verbis expressa sunt, putet non prætermittenda, ne ratio historię inanis sit, recte faciet quidem, si tamen minime istud ad veri rapiat rationem, sed ad visum et intellectum Saul. Neque enim reprobis factus, poterat bonum intellectum habere. Historicus enim mentem Saul et habitum Samuelis descripsit, ea quæ dicta et visa sunt exprimens: prætermittens si vera an falsa sint. Quid enim ait? Audiens in quo habitus esset excitatus, Intellexit, inquit, hunc esse Samuel. D
 Quia intellexerit, retulit: et quia non bene intellexit, contra Scripturam alium adoravit quam Dominum: et putans Samuelem, adoravit diabolum ut fructum fallaciæ suæ haberet. Satanaz hoc enim nititur, ut adoretur quasi Deus. Si enim vere Samuel illi apparuisset, non utique vir justus permisisset se adorari, qui prædicaverat Dominum solum esse adorandum: et quomodo homo Dei qui cum Abraham in refrigerio erat, dicebat ad virum pestilentię, diuum ardore gehennæ: Cras mecum eris. His dæobus titulis subtilitatem fallaciæ suæ providit improvidus Satanaz: quia et adorari se permisit sub habitu et nomine Samuelis contra legem: et virum peccatis pressum, cum magna distantia peccatorum

et Justorum sit, cum Samuele justissimo futura **A** mentitus est, verum potest videri, si de Samuelis nomine taceatur : quia Saul cum diabolo futurus erat : ad eum enim transmigravit quem adoravit. Semper ergo diabolus sub velamine latens prodit se, dum ea conflagit, quæ horreant personæ per quas fallere nititur. Si autem aliquis mihi opponit ac dicit : Quomodo eveniunt illa, quæ illi divini et prophetæ falsi prædicunt futura? aut quomodo possunt ægris præbere medelam, aut sanis immittere ægritudinem, si aliquid propriæ virtutis ac potestatis non habent? Hoc a me recipiat responsum, quod ideo quisquam non debet eis credere, quia aliquando eveniunt quæ prædicunt, aut sanare videntur languidos vel lædere sanos : quia hoc permissu Dei fit, ut ipsi qui hæc audiunt vel vident, probentur : **B** et appareat quali fide sint vel devotione erga Deum. Sicut in Deuteronomio legitur Moyses verbo Domini populo Dei præcepisse ita dicens : « Si surrexerit in medio tui prophetæ, aut qui somnium vidisse se dicat, et prædixerit signum atque portentum, et venerit quod locutus est, et dixerit tibi : Eamus et sequamur deos alienos, quos ignoras, et serviamus eis ; non audies verba prophetæ aut somnatoris hujus, quia tentat vos Dominus Deus vester, ut palam fiat utrum diligatis eum an non in toto corde et in tota anima vestra. Dominum Deum vestrum sequimini, et ipsum timete, mandata illius custodite, et audite vocem ejus : ipsi servietis, et ipsi adhærebitis, » etc. (*Deut. xiii.*) Ubi sane intelligi voluit etiam illa, quæ a divinantibus **C** non secundum Deum dicuntur, si acciderint quæ dicuntur, non accipienda : vel etiam si fiant quæ præcipiuntur ab eis, aut colantur quæ coluntur ab eis. Nec præter suam potestatem Deus ostendit esse, quod ista contingunt : sed quasi quæreretur, cur ea permittit, causam tentationis exposuit, ad cognoscendam utique eorum dilectionem, utrum eam habeant erga Deum suum : cognoscendum vero ab ipsis potius quam ab illo, qui scit omnia antequam fiant. Sciendum vero est, hanc dæmonum esse naturam, ut aerei corporis sensu, terrenorum corporum sensum facile præcedant ; celeritate etiam propter aerei corporis superiorem mobilitatem, non solum cursus quorumlibet hominum vel ferarum, verum etiam volatus avium incomparabiliter vincant : quibus duabus rebus quantum ad aereum corpus attinet, præditi, hoc est acrimonia sensus et celeritate motus, multo ante cogitata prænuntiant vel nuntiant, quæ homines pro sensus terreni tarditate mirentur. Accessit etiam dæmonibus per tam longum tempus, quo eorum vita protenditur, rerum longe major experientia, quam potest hominibus propter brevitate vite provenire. Per has efficacias quas aerei corporis natura sortita est, non solum multa futura prædicunt dæmones, verum etiam mira multa faciunt : quæ quoniam homines dicere ac facere non possunt, eos dignos quibus **D** serviam, et quibus divinos honores deferant, arbitrantur : instigante maxime vitio curiositatis, propter amorem felicitatis falsæ atque terrenæ et excellentiæ temporalis. Qui autem se ab eis cupiditatibus mundant, nec eis se ferendos rapiendosque permittunt, sed inquirunt et amant aliquid, quod eodem modo semper est, cujus participatione beati sint, primum considerant non ideo sibi præponendos esse dæmones, quod acriore sensu corporis prævalent, aeris scilicet, hoc est subtilioris elementi : quia nec ipsis terrenis corporibus bestias sibi præponendas putant, quæ acris multa presentunt : veluti sagacem canem, quia latentem feram olfactu acerrimo sic invenit, ut ad eam capiendam, ducatum quemdam homini præbeat : non utique prudentiore intellectu animi, sed acutiore corporis sensu : vel vulturem, quia projecto cadavere, ex improvisa longinquitate advolat : nec aquila, quia sublimer volans, de tanto intervallo natantem sub fluctibus piscem dicitur providere, et graviter aquis illisa, exsertis pedibus atque unguibus rapere : nec alia multa animantium genera, quæ inter herbas salutis suæ noxias, pascendo circumerrant, nec aliquis earum quo lædantur, attingunt : cum eas homo vix experiendo cavere didicerit, et multa innoxia cum sint inexperta, formidet. Unde conjicere facile est quantum possit in aereis corporibus sensus esse acrior : nec ideo tamen dæmones qui eo præditi sunt, bonis hominibus præponendos prudens quisquam censuerit. Hoc et de corporum celeritate dixerim, **E** Et hæc enim præstantia non solum a volucris homines, verum a multis etiam quadrupedibus ita superantur, ut in eorum comparatione plumbei reputandi sint : nec tamen ideo sibi hæc animantium genera existimant præponenda : quibus capiendis atque in suæ voluptatis usum commodumque redigendis, non vi corporis, sed rationis impertiant. Illam vero tertiam dæmonum potentiam, quod diurna rerum experientia quemadmodum prænoscant atque prænuntiant, multa didicerunt, ita contemnunt, qui hæc vigilanter curant a verissimæ lucis veritate discernere, ut nec malos senes plura expertos, et ob hoc quasi doctiores ideo probi adolescentes sibi antecellere existiment : ut nec medicos, nec nautas, nec agricolas, quos prævac voluntatis et iniquis moribus viderint, ideo putent sibi esse præferendos, quod illi de valetudinibus, illi de tempestatibus, illi de arbustorum fructuumque generibus multa ita prænuntiant, ut harum rerum inexperto divinare videantur. Quod vero non solum quædam dæmones futura prædicunt, verum etiam quædam mira faciunt, pro ipsa utique sui corporis excellentia, cura non contemnuntur a prudentibus : cum plerique iniqui ac perditii homines ita exercent corpora sua, tantaque diversis artibus possint, ut ii qui hæc nesciunt, nec aliquando viderunt, etiam narrata vix credant, quam multa funambuli cæterique theatri artifices, quam multa opifices maximeque mechanici, miranda fecerunt. Num ideo meliores sunt bonis, et sancta pietate præditi hominibus? Quæ ideo cur-

memoravi, ut qui hæc sine pervicacia et sine vana resistendi animositate considerat, simul cogitet, si de subjacenti crassiore materia, vel sui quisque corporis vel terræ et aquæ, lapidum atque lignorum, metallorumque variorum tanta quidem homines possunt, ut eos illi qui hæc non possunt, plerumque stupendo in sui comparatione divinos vocent: cum quidam illorum sint artibus potentiores: quidam istorum moribus meliores, hoc est, meliora et majora pro subtilissimi corporis, hoc est, aeris facultate ac facilitate dæmones possint: cum tamen sint pravitæ voluntatis, maximeque superbix fastu, et invidentiæ malitia spiritus immundi atque perversi. Quantum autem valeat aeris elementum, quo eorum corpora prævalent, ad multa visibilia invisibiliter molienda, movenda, mutanda atque versanda, longum est nunc demonstrare: et puto quod vel mediocriter consideranti facile occurrat. Quæ cum ita sint, primum sciendum est, quoniam de divinatione dæmonum quæstio est, illos ea plerumque prænuntiare quæ ipsi facturi sunt. Accipiunt enim sæpe potestatem et morbos immittere, et ipsum aerem vitando morbidum reddere: et perversis atque amatoribus terrenorum commodorum, malefacta suadere: de quorum moribus certi sunt, quod sint eis talia suadentibus consensuri. Suadent autem miris et invisibilibus modis, per illam subtilitatem corporum suorum, corpora hominum insensibiliter penetrando: et se cogitationibus eorum per quædam imaginaria visa miscendo, sive vigilantium, sive dormientium: aliquando autem non quæ ipsi faciunt, sed quæ naturalibus signis futura prænoscent, quæ signa in hominum sensus venire non possunt, ante prædicunt. Neque enim quia prævidet medicus quod prævidere nescit hujus artis ignarus, ideo jam divinus habendus est. Quid autem mirum, si quemadmodum ille in corporis humani vel perturbata vel modificata temperie, seu bonas seu malas futuras prævidet valetudines, sic dæmon in aeris affectione atque ordinatione sibi nota, nobis ignota, futuras prævidet tempestates: aliquando et hominum dispositiones non solum voce prolatas, verum etiam cogitatione conceptas: cum signa quædam ex animo exprimuntur, in corpore tota felicitate perdiscunt: atque hinc etiam multa futura prænuntiant, aliis videlicet mira, qui ista disposita non noverunt? Sicut enim apparet concitior animi motus in vultu, ut ab hominibus quoque aliquid forinsecus agnoscat, quod intrinsecus agitur, ita non debet esse incredibile, si etiam leviores cogitationes dant aliqua signa per corpus, quæ obtuso sensu hominum cognosci non possunt, acuto autem dæmonum possunt. Hac atque hujusmodi facultate, multa dæmones futura prænuntiant, cum tamen ab eis longe sit altitudo illius prophetix, quam Deus per sanctos angelos et prophetas operatur. Nam si quid de illa Dei dispositione prænuntiant, audiunt ut prænuntient, et cum ea prædicunt quæ inde audiunt, non fallunt. Veracissima enim sunt angelica et prophetica oracula. Si autem indi-

ganter accipitur, quod aliqua etiam talia dæmones audiant et prædicant, quasi aliquid indignum sit, ut quod ideo dicitur ut hominibus innotescat, hoc non solum boni verum etiam mali non taceant. Cum in ipsis hominibus etiam vitæ bonæ præcepta videamus pariter a justis perversisque cantari: nec obesse aliquid, imo etiam prodesse ad majorem notitiam famamque veritatis. Cum de illa etiam hi quidquid noverunt, dicunt: quæ eis perversis moribus contradicunt. In cæteris autem suis prædicationibus dæmones plerumque et fallunt et falluntur. Fallunt quidem, quia cum suas dispositiones prænuntiant, ex improvise desuper aliquid jubetur, quod eorum consilia cuncta perturbat: velut si aliquid disponant quilibet homines quibusque potestatibus subditi, quod non prohibituos suos præpositos arbitrentur, idque facturos se esse promittant, at illi penes quos major potestas est, et alio superiore consilio, hoc totum dispositum atque præparatum repente prohibeant. Falluntur etiam, cum causis naturalibus, sic ut medici, et nautæ, et agricolæ: sed longe acutius longeque præstantius, pro aerei corporis sensu, solertiore exercitatione prænoscent; quia et hæc ab angelis Deo summo pie servientibus ex alia dispositione ignota dæmonibus, ex improvise ac repente mutantur, tanquam si aliquid ægro extrinsecus accedat quo moriatur, quem medicus veris salutis præcedentibus signis, victurum esse promiserat: aut si aeris qualitate prævisa, diu flaturum illumentum, nautarum aliqui prædixissent, cum Dominus Christus cum discipulis navigans, ut quiesceret imperavit, et facta est tranquillitas magna (Marc. iv.) Vel si agricola illo anno fructificaturam vitem aliquam polliceatur, naturam utique terræ ex numero seminum callens: quo tamen anno eadem vel improvisa cœli temperies arefaciat; vel aliqua jussio potentior eradiceat: ita multa etiam ad præscientiam prædictionemque dæmonum pertinentia, quæ minoribus et usitatoribus causis futura prævidentur, eadem majoribus et occultioribus causis impedita mutantur. Fallunt autem etiam studio fallendi, et invida voluntate, quia hominum errore lætantur. Sed ne apud cultores suos pondus auctoritatis amittant, id agunt, ut interpretibus suis signorumque suorum conjectoribus culpa tribuatur, quando vel decepti fuerint, vel mentii. Nonnunquam vero ipsi maligni spiritus, et illusores hominum atque invisores salutis eorum, solent prædicere defectum culturæ suæ, et idolorum ruinam: quatenus præscii videantur, quid in singulis regnis aut locis eventurum sit: et quid adversi suæ factioni contingere possit: quod etiam illi qui gentilium historias legunt, non ignorant. Quid ergo mirum, si jam imminente templorum et simulacrorum eversione, quam prophetæ Dei summi, tanto ante prædixerant Serapis dæmoniali: cui cultorum hoc de proximo prodidit, ut suam quasi divinitatem recedens vel fugiens commendaret. Fugantur enim ipsi, vel etiam jussis superioribus colligati abstrahuntur, et alienantur a

locis suis, ut de rebus in quibus colebantur, fiat voluntas Dei, qui hoc tanto ante per omnes gentes futurum esse prædixit : et ut per suos fideles fieret, imperavit. Cur autem hoc non sineretur dæmon prædicere, cum sibi jam prænosceret imminere? cum hæc prædictio et in prophetis attestaretur, a quibus sunt ista conscripta, et prudentibus daret intelligi, quam vigilanter esset dæmonum cavenda fallacia, cultusque fugiendus : qui cum ante per tam longum tempus in templis suis hæc futura tacuissent, quæ per prophetas prædicta ignorare non possent, postea quam appropinquare cæperunt, voluerunt ea quasi prædicare, ne ignari victique putarentur. Cum igitur tam longe ante prædictum esset, atque conscriptum, ut alia interim taceam, illud quod Sophonias propheta dicit : « Prævalebit Dominus adversus eos, et exterminabit omnes deos gentium terræ : et adorabunt eum, unusquisque de loco suo, omnes insulæ gentium (*Soph. ii*), » aut non credebant ista sibi eventura, qui in templis gentium colebantur, et hæc ideo per suos vates ad fanaticos frequentare noluerunt : aut cum ea ventura certissime scirent, ideo per sua templa tacerunt, ne jam tunc inciperent ab hominibus intelligentibus deseri atque contemni, quod de templorum et simulacrorum suorum futura eversione eis a prophetis attestarentur, qui eos coli prohibebant. Nunc vero postea quam tempus advenit, quo complerentur vaticinia prophetarum Dei unius, qui istos falsos deos interdicit, et ne colantur vehementissime præcipit, cur non hoc etiam ipsi compertum prædicere sinerentur, ut inde clarius appareret eos hæc antea vel minime credidisse, vel suis cultoribus enuntiare timuisse? In fine autem tanquam nihil amplius habentes quod agerent, etiam sibi voluisse suam ostentare divinitatem, ubi jam produntur diu simulasse divinationem : tamen nec ista ipsa quæ ab eis vix raro et clanculo proferuntur, movere nos debent, si cuiquam dæmonum exortum est id prode re cultoribus suis, quod didicerat ex eloquiis prophetarum, vel ex oraculis angelorum : quod cur non fieret, cum et ista non sit oppugnatio, sed attestatio veritatis? Illud enim quod solum ab ipsis fanaticis flagitandum est, nec unquam antea protulerunt, nec unquam præterea nisi forte confictum, proferre conabuntur aliquid deos suos per vates suos contra Deum Israel ausos fuisse prædicere : aut dicere de quo Deo doctissimi eorum auctores, qui omnia illa legere ac nosse potuerunt, magis quæsierunt quis Deus esset, quam Deum negare potuerunt. Porro autem Deus iste quem nullus eorum negare ausus est verum Deum, quia et si negaret, non solum subjaceret debitis poenis, verum etiam certis convinceretur effectis. Iste ergo Deus quem nemo, ut dixi, illorum negare ausus est, verum Deum, istos falsos esse deos, et omnino deserendos, eorumque templa et simulacra et sacra evertenda, per suos vates, hoc est, prophetas, aperta denuntiatione prædixit : aperta potestate præcepit : aperta veritate complevit. Unde, quis est qui usque

A adeo desipiat, ut non cum potius colendum eligat, quem coli non prohibent quos colebat? quem procul dubio cum colere cæperit, illos utique non est culturus, quos prohibet coli quem colit. Quod autem ipsum essent culturæ gentes exterminatis diis falsis quos antea colebant, a prophetis ejus esse prædictum, paulo ante commemoravi, et nunc repeto. « Prævalebit, inquit, Dominus adversus eos : et exterminabit omnes deos gentium terræ : et adorabunt eum, unusquisque de loco suo, omnes insulæ gentium. » Neque enim solæ insulæ hic intelligendæ sunt, sed potius omnes gentes in his positæ adorant Deum. Nec mirum : quando quidem alibi non Insulas nominat, sed universum orbem terrarum, dicens : « Commemorabuntur, et convertentur ad Dominum universi fines terræ, et adorabunt in conspectu ejus universæ patriæ gentium. » Quoniam Domini est regnum, et ipse dominabitur gentium (*Psal. xxi*). » Hæc autem per Christum fuisse complenda, et aliis pluribus testimoniis, et in eodem ipso psalmo, unde commemoravi, satis apparet. Cum enim paulo superius futuram passionem suam per prophetam ipse loqueretur dicens : « Foderunt manus meas et pedes meos, diriverunt omnia ossa mea. Ipsi vero consideraverunt et conspexerunt me : diviserunt sibi vestimenta mea, et super vestem meam miserunt sortem (*Ibid.*), » paulo post infert illud, quod posui : « Commemorabuntur, et convertentur ad Dominum universi fines terræ, » etc. Quanquam et illud testimonium quod prius adhibui ubi dictum est, « Prævalebit Dominus adversus eos, et exterminabit omnes deos gentium » terræ, in eo quod positum est, « prævalebit, » satis ostenditur etiam hoc prænuntiatum, quod pagani prius oppugnaturi essent Ecclesiam, nomenque Christianum, quantum valerent, persecuturi : ut si fieri posset, de terra omnino deleberetur. Et quia eos patientia martyrum, et magnitudine miraculorum, et consequente fide populorum erat superaturus, ideo, sicut dictum est, prævalebit Dominus adversus eos. Non enim diceretur, « prævalebit adversus eos, » nisi oppugnando illi resisteret. Unde et in psalmo ita prophetatum est (*Psal. ii*) : « Ut quid fremuerunt gentes, et populi meditati sunt inania? Astiterunt reges terræ, et principes convenerunt in unum, adversus Dominum, et adversus Christum ejus. » Et paulo post dicitur : « Dominus dixit ad me, Filius meus es tu, ego hodie genui te. Postula a me, et dabo tibi gentes hereditatem tuam, et possessionem tuam terminos terræ. » His atque hujusmodi propheticis documentis prædictum ostenditur, quod videmus impleri per Christum futurum fuisse, ut Deus Israel, quem unum verum Deum intelligimus, non in una ipsa gente, quæ appellata est Israel, sed in omnibus gentibus coleretur : et omnes falsos deos gentium, et a templis eorum, et a cordibus cultorum suorum amoliretur. Eant nunc isti, et adhuc contra Christianam religionem, contra verum Dei cultum vanitates

pristinam defendere audeant, ut cum strepitu per-
eant. Nam et hoc de illis prædictum est in psalmis,
dicente propheta (*Psal. ix*): « Sedisti super thro-
num qui iudicas æquitatem. Increpasti gentes, et
perit impius, nomen eorum delesti in æternum,
et in sæculum sæculi. Amici defecerunt fræma
in finem, et civitates eorum destruxisti. Perit
memoria eorum cum strepitu: et Dominus in
æternum permanet. » Necessè est ergo, ut im-
pleantur hæc omnia, nec etiã illud quod adhuc au-
dent ipsi pauci qui remanserunt, vaniloquas suas
opertissimas doctrinas, et Christianos tanquam im-
peritissimos irridere, nos commovere debet, dum
eis impleri ea quæ prædicta sunt videamus. Ex quo
enim fremuerunt gentes, et populi meditati sunt
inania, adversus Dominum et adversus Christum
ejus, quando ab eis fundebatur sanguis sanctorum, et
vastabatur Ecclesia usque ad hoc tempus, et dein-
ceps quotidie minuntur. Nos autem adversus eorum
opprobria et superbas irrationes fortissimos reddunt
oracula Dei, quæ de hac quoque re videmus, et
gaudemus impleri. Sic enim nos alloquitur per
prophetam: « Audite me qui scitis iudicium, popule
meus, in quorum corde lex mea. Opprobria ho-
minum nolite metuere, et detractio eorum ne
superemini: nec quod vos spernant, magni duxe-
ritis. Sicut enim vestimentum, ita per tempus ab-
sumuntur, et sicut lana a lineâ, comedentur. Iusti
autem in ea in æternum manent. » Attendendum
est ergo, atque omni studio cavendum, ne nostris
temporibus in quibus videmus Christianam religio-
nem in toto orbe dilatam, propter desidiam
magistrorum, et inertiam doctorum, pauci illi
qui adhuc supersunt, confundant ritum culturæ
veri Dei et dæmoniâcâ illusionibus depravati, di-
vinationes falsas in populo Dei agunt, rusticos et
imperitos seducunt: ita ut deserta ipsa veritate
quæ lux est mundi, et illuminat omnem hominem
venientem in hunc mundum tenebrarum harum,
quærant scientiam futurorum, et a deceptoribus ho-
minum quærant salutem animarum, sive etiã cor-
porum suorum. His enim prævaricationibus maxime
irritatur Deus, et ad vindictam provocatur. Unde per
Ezechielem comminatur dicens: « Væ prophetis in-
sapientibus, qui sequuntur spiritum suum et nihil
vident, quasi vulpes in desertis propheta: Israel
erunt. Nunquid non visionem cassam vidistis, et
divinationem mendaciorum locuti estis? et dicitis:
« Ait Dominus, cum ego non sim locutus. Propterea
hæc dicit Dominus Deus: Quia locuti estis vana,
et vidistis mendacium, ideo ecce ego ad vos, ait
Dominus Deus: et erit manus mea super prophe-
tas qui vident vana, et divinant mendacium: in
consilio populi mei non erunt, et in scriptura
domus Israel non scribentur, nec in terram Is-
rael ingredientur (*Ezech. xiii*). » Ad doctores au-
tem, per eundem prophetam increpans eorum inerti-
am, ita loquitur dicens: « Non ascendistis ex ad-
verso, neque opposuistis murum pro domo Israel,

et staretis in prælio in die Domini (*Ibid.*). » Et
rursum: « Væ, inquit, pastoribus Israel, qui pasce-
bant semetipsos. Nonne greges pascuntur a
pastoribus? Lac comedebatis, et lanis operieba-
mini, et quod crassum erat occidebatis: gregem
autem meum non pascabatis. Quod infirmum fuit,
non consolidastis: et quod ægrotum, non sana-
stis: quod fractum est, non alligastis: et quod
abjectum, non reduxistis: quod perierat, non
quæsisistis. Sed cum austeritate imperabatis eis et
cum potentia: et dispersæ sunt oves meæ, eo
quod non esset pastor: et factæ sunt in devora-
tionem omnium bestiarum agri, et dispersæ sunt
(*Ezech. xxxiv*). » Hinc et per Jeremiam dicitur: « A
minimo usque ad maximum, omnes avaritiam se-
quantur. A propheta usque ad sacerdotem, cuncti
locuti sunt mendacium: et sanabant contritionem
filia: populi mei ad ignominiam, dicentes: Pax,
pax, cum non esset pax. Confusi sunt, quia abo-
minationem fecerunt. Idcirco hæc dicit Dominus
exercituum Deus Israel: Ecce ego cibabo populum
istum absinthio, et potum dabo eis aquam fellis:
et dispergam eos in gentibus, quas non noverunt
ipsi neque patres eorum: et mittam post eos gla-
dium donec consumantur (*Jer. viii*). » Qualiter
ergo Deo omnipotenti pastorum negligentia, et sub-
ditorum error displiceat, non solum prophetica testi-
monia ostendunt, sed etiã facta antiquorum de-
clarant. Cum in libro Regum legitur: « Quomodo
malignus spiritus deceperit Achab regem Israel
per falsos prophetas: ita ut credens eis, interie-
rit: et quomodo Ochozias filius ejus ægrotans,
misit nuntios ad consulendum Beelzebub Deum
Accaron, utrum vivere atque convalescere possit
de infirmitate sua (*III Reg. xxi; IV Reg. i*):
ob quod Elias propheta a Deo missus, increpabat
eum dicens: « Quia misisti nuntios ad consulendum
Beelzebub Deum Accaron, quasi non esset Deus
in Israel, a quo possis interrogare sermonem, ideo
de lectulo super quem ascendisti non descendes,
sed morte morieris. Mortuus est igitur ipse juxta
sermonem Domini quem locutus est Elias: et sa-
lutem quam quærebat, non invenit (*Ibid.*). » Qua-
propter curandum summo opere est omnibus nobis,
hoc est prælati, et subditi, majoribus et minoribus
sacerdotibus, et plebi, ne aliquem seducat per hu-
jusmodi illusionem fraus, dolus et nequitia hostis
antiqui, ita ut a mendacibus velimus discere verita-
tem, et a pestiferis morbis mortisque auctoribus
quæramus infirmitatis nostræ remedium. Sed magis
ad Dominum vivum et vivificatorem omnium con-
fugiendo, devoto proferemus per orationes
sacras, jejunia et eleemosynas illum deprecantes, ut
ipse propter benignitatem suam consulat servis suis,
eripiens nos de omnibus inimicis nostris, doceatque
nos facere voluntatem suam, quia ipse est Dominus
Deus noster, Spiritumque suum bonum in nobis
tribuat, qui nos deducat in viam rectam, vivifi-
cetque nos in æquitate sua, quatenus ejus magi-

sterio omni tempore vitæ nostræ gratum servitium A mereamur beatitudinem possidere sempiternam. ei exhibentes, post hanc vitam per ejus gratiam Amen.

BEATI RABANI MAURI

FULDENSIS ABBATIS ET MOGUNTINI ARCHIEPISCOPI

TRACTATUS DE ANIMA

(ANNO 842.)

PRÆFATIO

AD LOTHARUM REGEM.

Domino præcellentissimo nobisque Dei munere dato, magno et pacifico atque coronato regi LOTHARIO, ultimus vestræ servitutis famulus, MAURUS.

Cum nobilitatis vestræ ingenium aviditatemque multa sciendi et copiosa investigandi perspiciam, sensus etiam vestri perspicaciam quo apprime sublimitas vestra floret demirer, statui, pro ingenio mei parvitate, quoddam de manu deputare. Quod videlicet e quorundam eruditorum libris decerptum, facile memoriæ mandari possit: quo veteris ingenii fervor exuberantior foret, et mei ingenio quodam modo vestræ servituti fidelitas deserviret. Scripsi itaque vobis quædam de diffinitione animæ, quare anima dicatur, vel quid sit anima: nec non et de origine ipsius, utrumne formam habere credatur. De quantitate etiam ipsius, utrum in parvulis minor, in fortioribus major: vel ubi maxime sedem habere credatur. Deinde quæ sint virtutes ejus morales: pauca etiam de habitaculo ejus, hoc est corporis possessione. Quæ cuncta ex cujusdam magni Aurelii Cassiodori Senatoris dictis excerpti: aliqua vero ex libro Prosperi eruditissimi viri. Quædam vero ex proprii ingenio sensu addere curavi. Sed quia excellentiam vestram multa decet cognoscere, annexi quædam capitula de disciplina Romanæ militiæ^a, qualiter antiqui tirones institui solebant. Quod ideo feci, quia necessarium fore id æstimavi, propter frequentissimas Barbarorum incursiones. Quæ scilicet ex cujusdam Flavii Vegetii Renati Libello, quem de antiquissimis scripsit Romanis excerpti atque compegi breviusque annotare studui, cavens scilicet prolixitatem et ne forte ea scribere viderer quæ tempore moderno in usu non sunt: illud etiam prævidens, ne si nimius fierem, fastidio potius quam delectationi inservirem.

CAPUT PRIMUM.

De animæ proprietate, etymologia ac diffinitione.

Anima igitur proprie hominum dicitur, non etiam pecorum. Anima namque hominum longe distat a

^a Hoc opusculum nondum invenimus; alioqui adjunxissemus.

B vita pecorum. Vita namque pecorum in sanguine constat: adeo, ut cum defectione sanguinis et sine corporis, ipsa etiam vita cum spiritu finiatur. Anima autem hominis non cum sanguine finem accipit. Ideoque recte dicitur anima, quasi *ἀνάμα*, id est, discreta longe a sanguine: quoniam et post mortem corporis in sua substantia vivit: quæ potest etiam ita diffiniri: Anima dicitur, eo quod animet, id est vivificet, proprii corporis substantiam. Significantissime autem anima dicitur spiritualis substantia, quæ nulla sanguinis effusione consumitur: atque ideo a sanguine longe discernitur, quamvis defectione sanguinis habitaculum corporis deserere videatur. Sed aliud est quacunque occasione habitaculum deserere: aliud cum ipso habitaculo finire. Quorundam vero talis est diffinitio, ut anima a vento nomen accipiat: quia ventus Græco *ἀνεμος* dicitur. Et idcirco etymologiam a vento ducere: quod nos spiritum ore retrahentes, vivere videamur. Hæc brevissime de eo quare anima dicatur: nunc vero dicendum, quid sit anima. Philosophi autem animam dicunt esse substantiam simplicem, naturalem, specie distantem a materia sui corporis, organum membrorum, habentem virtutem vitæ. Quam idcirco substantiam simplicem dicere voluerunt, quia nihil in ea præter spiritualement substantiam inveniri potest. Distantem vero a materia corporis, quia nihil in se corporeum habet. Organum vero membrorum, quia omnia membra corporis ea agente, disponuntur. Virtutem autem vitæ habentem idcirco dixerunt, quoniam ubi corpus repleverit, viventem continuo reddit. Hæc est diffinitio animæ, secundum adinventionem magistrorum sæcularis litteraturæ. Cunctorum vero doctorum veracium in hoc consentit auctoritas, quia anima est a Deo creata spiritualis propriaque substantia, vivificatrix sui corporis, rationalis et immortalis: sed convertibilis ad utraque, id est ad bona et ad mala. A Deo autem creatam animam dicimus contra illorum opiniones, qui eam aliquam partem divinitatis habere assereunt, errores potius quam veritatem texuerunt. Nullus namque recte sapientium, animam creatam esse dubitat. Hoc idem Salomone testante, qui de sapientia dicit: *Omnem statum ego feci* (Sap. xxiv). Et